

حقوق جزای اختصاصی (۱) و مطالعه در نظام حقوق کیفری اسلام

(جرایم علیه تمامیت جسمانی و شخصیت معنوی)

(مطالعه‌ی تطبیقی)

نویسنده:

محمدرضا روزبهانی
(استاد دانشگاه)

سرسناسه	: روزبھانی، محمد رضا، ۱۳۵۴ -
عنوان و نام پدیدآور	: حقوق جزای اختصاصی (۱) و مطالعه در نظام حقوق کیفری اسلام (جرایم علیہ تمامیت جسمانی و شخصیت معنوی) (مطالعہ تطبیقی) / نویسنده محمد رضا روزبھانی
مشخصات نشر	: تهران: انتشارات مخدومی، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاہری	: ۱۳۱۶ص: مصور (رنگی) جدول (بخشی رنگی)، نمودار (بخشی رنگی) ۲۲*۲۹ س م
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۷۳۵۴-۸۰-۳
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۲۶۲۵۸۲
رده بندی دی سی	: ۳۴۵/۵۵
رده بندی کنگره	: ۲۱۵ ح ۸۷۶ ر / ۳۸۰۰ KMH

حقوق جزای اختصاصی (۱)

و

مطالعه در نظام حقوق کیفری اسلام

مؤلف:	محمد رضا روزبھانی
ناشر:	انتشارات مخدومی
طرح جلد:	موسسه حقوقی و داوری بین المللی قانون طاها
لیتوگرافی و صفحه آرایی:	محمد رضا روزبھانی
ناظر چاپ:	دکتر مخدومی
نوبت چاپ:	اول ۱۳۹۵
شمارگان:	۱۰۰۰ نسخه
قیمت:	۵۰۰۰۰ ریال

نشانی دفتر مرکزی: تهران خیابان میرداماد نرسیده به میدان محسنی پلاک ۱۴۶

تلفن: ۲۲۹۰۸۱۱۱

www.lawtaha.com

کلیه حقوق این اثر برای مؤلف محفوظ است.

هرگونه کپی برداری و تهیه جزوه از متن کتاب، استفاده از طرح روی جلد و عنوان کتاب جرم است و متخلفان طبق قانون حمایت از حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان تحت پیگرد قانون قرار می گیرند

فهرست مطالب

عنوان

صفحه

مقدمه.....	۲۳
بخش اول - راییم علیه تمامیت جسمانی افراد.....	۳۱
فصل اول - کلیات و مفاهیم اساسی در حقوق جزا.....	۳۲
مبحث اول - کلیات.....	۳۴
مبحث دوم - تعاریف و مفاهیم.....	۳۶
گفتار اول - تعریف جرم در لغت.....	۳۶
گفتار دوم - تعریف جرم.....	۳۸
بند اول - تعریف جرم در لغت.....	۳۸
بند دوم - تعریف جرم در اصطلاح فقهی.....	۳۹
گفتار سوم - مجازات.....	۴۱
بند اول - معنای لغوی مجازات.....	۴۱
بند دوم - معنای اصطلاحی مجازات.....	۴۲
بند سوم - تاریخچه‌ی حقوق جزا.....	۴۳
بند چهارم - سیر تحول مجازات‌ها.....	۴۴
بند پنجم - تخفیف مجازات.....	۵۶
بند ششم - معاذیر مخففه.....	۵۶
بند هفتم - کیفیات مخففه.....	۵۸
بند هشتم - تشدید مجازات.....	۵۹
گفتار چهارم - تقسیمات حقوق جزا.....	۶۶
بند اول - رشته‌های حقوق جزای داخلی.....	۶۶
بند دوم - رشته‌های حقوق جزای بین‌المللی.....	۶۹

- بند سوم - حقوق جزا و ارتباط آن با سایر رشته‌های حقوقی ۷۱
- بند چهارم - رابطه‌ی حقوق جزا با علوم اجتماعی و انسانی ۷۴
- گفتار پنجم - اهمیت، ویژگی‌ها و اهداف حقوق جزا ۷۷
- بند اول - اهمیت حقوق جزا ۷۷
- بند دوم - ویژگی‌های حقوق جزا ۷۹
- بند سوم - اهداف حقوق جزای موضوعه از مجازات بزه‌کاران ۸۱
- بند چهارم - اهداف کیفر و اقدامات تأمینی در حقوق جزای اسلام ۸۲
- گفتار ششم - منابع حقوق جزا ۸۳
- بند اول - منابع حقوق جزا در شریعت اسلام ۸۴
- بند دوم - منابع احکام حقوق جزای موضوعه ایران ۸۷
- بند سوم - منابع رشد، حقوق جزا ۹۰
- فصل دوم - جنایات ۹۲
- مبحث اول - قتل عمدی (تعریف ارکان، احکام، شروع، معاونت، شرکت، شرایط دعوی) ۹۴
- گفتار اول - تعریف قتل عمد در حقوق جزایی اسلام ۹۵
- گفتار دوم - ارکان یا عناصر سه‌گانه قتل عمد ۹۸
- بند اول - عنصر مادی قتل عمد ۹۸
- بند دوم - عنصر معنوی یا روانی قتل عمد ۱۰۵
- بند سوم - عنصر قانونی قتل عمد ۱۲۹
- گفتار سوم - کاربرد و احکام، نقش و تأثیر رضایت مجنی‌علیه در قتل عمد ۱۳۴
- بند اول - کاربرد و احکام قتل در قرآن کریم ۱۳۵
- بند دوم - نقش رضایت مجنی‌علیه در قتل عمد ۱۳۸
- بند سوم - موارد استثناء عدم تأثیر رضایت مجنی‌علیه در قتل عمد ۱۴۰
- گفتار چهارم - شروع به قتل عمد ۱۴۲
- گفتار پنجم - معاونت در قتل عمد ۱۴۳
- گفتار ششم - شرکت در قتل عمد ۱۴۴
- گفتار هفتم - شرایط دعوی قتل عمد ۱۴۵
- بند اول - شرایط مدعی قتل عمد (قاتل) ۱۴۵

- بند دوم - شرایط مدعی علیه (مقتول)..... ۱۵۵
- مبحث دوم - مجازات‌های قتل عمدی و کیفیت استیفاء قصاص ۱۶۶
- گفتار اول - کیفر قتل نفس عمدی در دنیا و آخرت از منظر قرآن کریم..... ۱۶۶
- گفتار دوم - مبانی فقهی مجازات قتل عمد ۱۷۰
- گفتار سوم - جرم قتل عمد ۱۷۱
- گفتار چهارم - ضمان در تعدد اسباب ۱۷۵
- گفتار پنجم - اجتماع سبب و مباشر ۱۷۶
- گفتار ششم - تبدیل قصاص به دیه به علت فرار قاتل و عدم دسترسی به‌وی تا هنگام مرگ..... ۱۷۷
- گفتار هفتم - معانات پدر - جد پدری از قصاص..... ۱۷۹
- گفتار هشتم - ادعای فرار پدر قاتل نسبت به مقتول..... ۱۸۱
- گفتار نهم - عدم تأثیر رسایید مقتول در مجازات قصاص نفس..... ۱۸۲
- گفتار دهم - ادله‌ی اثبات قصاص..... ۱۸۲
- بند اول - شرایط اجرای قصاص ۲۰۲
- بند دوم - موارد سقوط قصاص..... ۲۰۹
- گفتار یازدهم - قتل عمدی، علل موجهی جرم و عوامل رافع مسئولیت کیفری ۲۴۹
- بند اول - قتل عمدی و ماهیت عوامل موجهی جرم ۲۵۱
- بند دوم - حکم، شروط، انواع و فروعات اکراه در قتل عمدی..... ۲۶۹
- بند سوم - قتل عمدی در حال مستی..... ۲۸۱
- بند چهارم - قتل در حال خواب و بیهوشی..... ۲۹۲
- مبحث سوم - دسته‌بندی جنایات و انواع دیگر قتل ۲۹۴
- گفتار اول - دسته‌بندی جنایات در فقه اسلامی..... ۳۰۰
- گفتار دوم - انواع قتل از منظر اندیشمندان اسلامی..... ۳۰۴
- گفتار سوم - انواع و ارکان قتل در قوانین مجازات اسلامی..... ۳۰۷
- بند اول - قتل شبه‌عمد از دیدگاه قرآن، روایات، فقها و حقوق‌دانان..... ۳۰۹
- بند دوم - قتل شبه‌عمد، ارکان و مجازات..... ۳۱۷
۱. رکن یا عنصر قانونی و شرعی جرم قتل شبه‌عمد..... ۳۱۷

۲. رکن یا عنصر مادی جرم قتل شبه عمد ۳۱۹
۳. رکن یا عنصر معنوی جرم قتل شبه عمد ۳۲۲
۴. مجازات قتل شبه عمد ۳۴۴
- ۴-۱. دیه ۳۴۵
- ۴-۲. کفاره ۳۶۰
- ۴-۳. تعزیر ۳۶۱
- بند سوم - قتل خطای محض، ارکان و مجازات ۳۶۲
۱. رکن یا عنصر قانونی و شرعی جرم قتل شبه عمد ۳۷۴
۲. رکن یا عنصر مادی جرم قتل خطای محض ۳۷۹
۳. رکن یا عنصر معنوی جرم قتل خطای محض ۳۷۹
۴. مجازات قتل خطای محض ۳۸۷
- بند چهارم - قتل برعد، ارکان و مجازات ۳۹۰
۱. رکن یا عنصر قانونی و شرعی جرم قتل غیر عمد ۳۹۲
۲. رکن یا عنصر مادی جرم قتل غیر عمد ۳۹۹
۳. رکن یا عنصر معنوی جرم قتل غیر عمد ۴۰۱
۴. مجازات قتل غیر عمد ۴۰۶
- مبحث چهارم - آثار کشتن انسان بی گناه و تعریف، تعزیر، پزشکی از مرگ ۴۱۹
- گفتار اول - آثار کشتن انسان بی گناه ۴۱۹
- گفتار دوم - تعریف نوین پزشکی از مرگ ۴۲۳
- گفتار سوم - انواع مرگ از نظر حقوق دانان ۴۲۳
- بند اول - مرگ ظاهری ۴۲۳
- بند دوم - مرگ قطعی ۴۲۴
- بند سوم - مرگ مغزی ۴۲۵
- بند چهارم - حیات غیرمستقر یا مرگ حکمی ۴۲۶
- گفتار چهارم - آتانازی ۴۲۷
- بند اول - تعریف آتانازی و انواع آن ۴۲۷
- بند دوم - آتانازی در باورهای دینی ۴۲۸

- بند سوم - آتانازی در مکاتب فکری ۴۲۹
- بند چهارم - قتل مرتبط با آتانازی در قوانین مجازات اسلامی ۴۲۹
- مبحث پنجم - جنبه‌ی عمومی، شرایط و طرق اثبات دعوی قتل عمد ۴۳۱
- گفتار اول - جنبه‌ی عمومی قتل عمد ۴۳۲
- گفتار دوم - اثبات قتل و استحقاق شرعی کشته شدن ۴۳۶
- بند اول - مرحله‌ی ثبوت ۴۳۸
- بند دوم - مرحله‌ی اثبات ۴۴۱
- مبحث ششم - جنایات بر عضو ۴۷۱
- گفتار اول - تعریف، انواع، شرایط، کیفیت و احکام جنایات بر اعضاء ۴۷۲
- بند اول - تعریف جنایت ۴۷۲
- بند دوم - انواع جنایات ۴۷۵
- بند سوم - شرایطی که جنایت عمدی موجب قصاص عضو می‌شود ۴۹۲
- بند چهارم: کیفیت و احکام قصاص جنایت و قطع اعضاء ۴۹۳
- گفتار دوم - مجازات‌های جنایت عمدی بر اعضا ۴۹۴
- بند اول - قصاص ۴۹۶
- بند دوم - دیه ۵۰۳
- بند سوم - تعزیر ۵۰۹
- بند چهارم - مجازات‌های تکمیلی یا تکمیمی و تبعی ۵۱۴
- بند پنجم - مجازات جرح عمدی با وسیله و تعامل قوانین مربوطه ۵۲۱
- بند ششم - پیوند عضو قطع شده ۵۳۴
- گفتار چهارم - ارتباط انسان با اعضاء و جوارح خویش از منظر فقه امامیه و فقه اهل سنت ۵۶۷
- بند اول - حق انتفاع اعضاء ۵۶۹
- بند دوم - اقسام و مراتب مالکیت اعضاء ۵۶۹
- بند سوم - بررسی ماهیت وضعیت انتقال مالکیت اعضای بدن ۵۷۵
- گفتار پنجم - قاعده‌ی دیه‌ی اعضاء در فقه اسلامی (امامیه و اهل سنت) ۵۷۹
- بند اول - مستند قاعده ۵۸۱
- بند دوم - شمول و عدم شمول قاعده نسبت به منافع ۵۹۰

- بند سوم - شمول و عدم شمول قاعده نسبت به اعضای داخلی ۵۹۳
- بند چهارم - شمول و عدم شمول قاعده نسبت به اعضای غیر فرد و زوج ۵۹۶
- بند پنجم - استثنائات قاعده ۵۹۸
- بند ششم - قاعده‌ی دیه‌ی اعضا و قانون مجازات اسلامی ۶۰۳
- مبحث هفتم - جنایات تعزیری ۶۰۷
- گفتار اول - منازعه (تعاریف و مفاهیم، اقسام و ماهیت، علل و اسباب) ۶۱۳
- بند اول - معانی و مفاهیم (لغوی، اصطلاحی، حقوقی) منازعه ۶۱۴
- بند دوم - برم منازعه (اقسام، موضوع و ماهیت) ۶۱۶
- بند سوم - علل و اسباب منازعه ۶۱۹
- گفتار دوم - تأییدات و عناصر سه‌گانه‌ی جرم منازعه ۶۱۹
- بند اول - اثبات جرم منازعه ۶۱۹
- بند دوم - عنصر یا رکن قانونی جرم منازعه ۶۲۰
- بند سوم - عنصر یا رکن مادی جرم منازعه ۶۲۲
- بند چهارم - عنصر یا رکن معنوی جرم منازعه ۶۲۹
- گفتار سوم - مجازات شرکت کنندگان در منازعه ۶۳۰
- بند اول - مجازات حبس ۶۳۰
- بند دوم - پرداخت دیه ۶۳۱
- گفتار چهارم - منازعه و دفاع مشروع ۶۳۶
- بند اول - تفاوت دفاع مشروع با نزاع دسته‌جمعی ۶۴۴
- بند دوم - مرز میان دفاع مشروع و قتل ۶۴۵
- بند سوم - راه‌های اثبات دفاع مشروع ۶۴۶
- گفتار پنجم - حکم تعدد در منازعه ۶۴۸
- بند اول - تعدد مرتکبین ۶۴۸
- بند دوم - وقوع صدمات بدنی در حین منازعه ۶۴۹
- بند سوم - نامشخص بودن عامل صدمه ۶۵۰
- بند چهارم - رابطه‌ی علیت بین منازعه و صدمات وارده ۶۵۲
- فصل سوم - سقط جنین یا سقط حمل ۶۵۳

- ۶۵۵..... مببحث اول - معانی و مفاهیم.....
- ۶۵۵..... گفتار اول - معانی (لغوی و اصطلاحی، طبی و ...) و مفاهیم (جنین، سقط جنین، و ...).....
- ۶۵۵..... بند اول - معنای لغوی سقط جنین.....
- ۶۵۷..... بند دوم - معنای اصطلاحی جنین.....
- ۶۵۸..... بند سوم - تعریف حیات جنینی.....
- ۶۵۹..... بند چهارم - تعریف حیات انسانی.....
- ۶۶۰..... بند پنجم - تعریف شخص و شخصیت.....
- ۶۶۱..... گفتار دوه - مفاهیم.....
- ۶۶۱..... بند اول - مفهوم طه، جنین.....
- ۶۶۲..... بند دوم - مفهوم جنین، خص الخلقه.....
- ۶۶۳..... بند سوم - مفهوم حیوان دکی جنین.....
- ۶۶۴..... بند چهارم - مفهوم جنین از منظر امام حقوقی ایران.....
- ۶۶۵..... مببحث دوم - مراحل تکاملی جنین از نظر قرآن کریم و پزشکی.....
- ۶۶۵..... گفتار اول - مراحل تکاملی جنین از منظر قرآن کریم.....
- ۶۶۶..... بند اول - منشأ خلقت جسمانی انسان و تعبیری متفاوت قرآن کریم.....
- ۶۶۸..... بند دوم - عوامل مؤثر خلقت انسان از منظر قرآن کریم.....
- ۶۷۱..... بند سوم - تعبیر تبدیل نطفه به علقه از منظر قرآن کریم.....
- ۶۷۲..... بند چهارم - مضغه (مراحل خلقت پس از علقه) از منظر قرآن کریم.....
- ۶۷۳..... بند پنجم - رشد حرکتی و تکمیلی جنین یا خلقت جنینی انسان از منظر قرآن کریم.....
- ۶۷۴..... بند ششم - دمیدن روح از منظر قرآن کریم.....
- ۶۷۵..... گفتار دوم - مراحل تکاملی جنین از منظر پزشکی.....
- ۶۷۵..... بند اول - دوره‌ی اول رشد.....
- ۶۷۶..... بند دوم - دوره‌ی دوم رشد (دوره‌ی رویانی).....
- ۶۷۷..... بند سوم - دوره‌ی سوم رشد (دوره‌ی جنینی از ماه سوم تا تولد).....
- ۶۷۹..... گفتار سوم - دوره‌ی مقایسه‌ای میان مراحل مختلف جنینی در قرآن کریم و پزشکی.....
- ۶۸۰..... مببحث سوم - ولوج روح در جنین.....
- ۶۸۱..... گفتار اول - ولوج روح از منظر شرعی.....

- گفتار دوم - ولوج روح در قرآن کریم ۶۸۲
- گفتار سوم - ولوج روح در روایات ۶۸۴
- گفتار چهارم - ولوج روح در فقه ۶۹۲
- گفتار پنجم - ولوج روح در پزشکی ۶۹۶
- مبحث چهارم - علل اصلی و عمده سقط جنین و ناهنجاری‌های جنینی ۷۰۳
- گفتار اول - داروهای شیمیایی ۷۰۵
- گفتار دوم - بیماری‌های مادر ۷۰۶
- گفتار سوم - وراثت ۷۰۷
- گفتار چهارم - دخانیات ۷۰۹
- گفتار پنجم - سرایت الکی و مواد مخدر ۷۱۰
- گفتار ششم - تشعشعات رادیو اکتیو ۷۱۰
- گفتار هفتم - شرب - معطر کا ۷۱۱
- گفتار هشتم - فشارهای روانی و فیزیکی ۷۱۳
- گفتار نهم - سن بالای مادر ۷۱۴
- گفتار دهم - سوء تغذیه یا رژیم غذایی نامناسب ۷۱۴
- گفتار یازدهم - عوامل مربوط به دوران رایمان ۷۱۷
- مبحث پنجم - سقط درمانی از منظر حقوق اسلامی و علم پزشکی ۷۱۷
- گفتار اول - سقط جنین از منظر حقوق اسلامی ۷۱۷
- بند اول - دلایل ممنوعیت سقط جنین از منظر قرآن کریم ۷۱۹
- بند دوم - دلایل ممنوعیت سقط جنین از منظر سنت رسول الله (ص) ۷۲۵
- بند سوم - دلایل ممنوعیت سقط جنین از منظر عقل ۷۲۸
- بند چهارم - دلایل ممنوعیت سقط جنین از منظر اجماع ۷۲۹
- گفتار دوم - سقط جنین از منظر علم پزشکی ۷۲۹
- مبحث ششم - انواع سقط جنین ۷۳۱
- گفتار اول - سقط جنین طبیعی یا (خودبه‌خودی) ۷۳۲
- گفتار دوم - سقط جنین جنایی ۷۳۳
- گفتار سوم - سقط جنین درمانی یا طبی ۷۳۴

- گفتار چهارم - سقط جنین به منظور درمان (سقط درمانی) از منظر فقه امامیه ۷۳۵
۱. سقط جنین پیش از دمیده شدن روح برای حفظ جان یا سلامت مادر ۷۳۵
۲. سقط جنین پس از دمیده شدن روح برای حفظ سلامت جسمی و روحی مادر ۷۳۷
- مبحث هفتم - مجازات سقط جنین ۷۵۸
- گفتار اول - دیه ی جنین و مراتب آن ۷۵۸
- بند اول - دیه ی ناقص ۷۵۸
- بند دوم - دیه ی کامل ۷۵۸
- بند سوم - دیه ی جنین های چندقلو ۷۶۵
- بند چهارم - دیه ی جنین های متوکل ۷۶۵
- بند پنجم - دیه ی جنین از منظر قانون مجازات اسلامی ایران ۷۶۶
- مبحث هشتم - سقط جنین در حقن ایران ۷۶۸
- گفتار اول - ماده واحده ی قانون سقط درمانی ۷۷۳
- بند اول - مدارک و مراحل لازم برای صدور مجوز سقط درمانی ۷۷۳
- بند دوم - موارد مجاز اعلام شده سقط جنین، تحت عنوان سقط درمانی (۵۱ مورد) ۷۷۴
- بند سوم - موارد مادری سقط درمانی ۷۷۸
- گفتار دوم - تحلیل عسر و حرج مادر در سقط درمانی جنین ناقص الخلقه ۷۸۱
- بند اول - مفهوم عسر و حرج ۷۸۱
- بند دوم - ادله ی اثبات قاعده ی لاجرح ۷۸۲
- بند سوم - تعیین حدود عملکرد قاعده در سقط جنین ۷۸۷
- بند چهارم - دلایل موافقان و مخالفان سقط درمانی ۷۸۹
- بند پنجم - کارآمد بودن سقط درمانی در شرایط ویژه ۷۹۳
- فصل چهارم - جرایم ناشی از تخلفات رانندگی ۷۹۶
- گفتار اول - جنایات ناشی از تخلفات رانندگی ۷۹۶
- بند اول - عنصر قانونی ۷۹۷
- بند دوم - عنصر مادی ۷۹۷
- بند سوم - عنصر روانی ۷۹۹
- گفتار دوم - سایر جرایم ناشی از تخلفات رانندگی ۸۰۰

- فصل پنجم - جرم اسیدپاشی..... ۸۰۶
- مبحث اول - مفاهیم و اصطلاحات..... ۸۰۷
- گفتار اول - تعریف جرم اسیدپاشی..... ۸۰۸
- گفتار دوم - تاریخچه‌ی جرم اسیدپاشی..... ۸۰۸
- گفتار سوم - انگیزه‌های اسیدپاشی..... ۸۰۹
- گفتار چهارم - لزوم فرهنگ‌سازی در بین جوانان..... ۸۱۰
- مبحث دوم - تحلیل ارکان تشکیل دهنده‌ی جرم اسیدپاشی..... ۸۱۱
- گفتار اول - عنصر یا رکن قانونی جرم اسیدپاشی..... ۸۱۱
- گفتار دوم - عنصر یا رکن مادی جرم اسیدپاشی..... ۸۱۱
- گفتار سوم - عنصر یا رکن معنوی جرم اسیدپاشی..... ۸۱۵
- مبحث سوم - مجازات جرم اسیدپاشی..... ۸۱۶
- گفتار اول - مجازات جرم اسیدپاشی در قوانین موضوعه..... ۸۱۸
- بند اول - حکم قصاص و دیه‌ی اعضاء در اسیدپاشی..... ۸۱۹
- بند دوم - قصاص و ضرورت اجرا..... ۸۲۳
- گفتار دوم - مجازات جرم اسیدپاشی از منظر شبه‌ی عمومی جرم..... ۸۲۶
- گفتار سوم - مجازات جرم اسیدپاشی از منظر روانی شخصیتی..... ۸۲۹
- بند اول - دیدگاه جامعه و جامعه‌شناسان پیرامون جرم اسیدپاشی..... ۸۳۱
- بند دوم - سرعت در رسیدگی و اجرای حکم عاقلانه‌ی رسیدگی..... ۸۳۵
- بند سوم - لزوم بازنگری در قوانین اسیدپاشی..... ۸۳۵
- گفتار چهارم - اسیدپاشی و افساد فی‌الارض..... ۸۳۶
- بخش دوم: جرایم علیه شخصیت معنوی اشخاص..... ۸۴۰
- فصل اول - صدمات وارده بر امنیت و آسایش اشخاص..... ۸۴۱
- مبحث اول - توهین و افترا..... ۸۴۲
- گفتار اول - توهین..... ۸۴۲
- بند اول - تعریف، ملاک، حکم و انواع توهین..... ۸۴۳
- بند دوم - تحلیل ارکان یا عناصر تشکیل دهنده‌ی جرم توهین..... ۸۵۷
۱. عنصر یا رکن قانونی جرم توهین..... ۸۵۸

۲. عنصر یا رکن مادی جرم توهین ۸۶۱
۳. عنصر یا رکن روانی (معنوی) جرم توهین ۸۶۴
- بند سوم - تعامل توهین عرفی و توهین کیفری ۸۶۵
- بند چهارم - توهین به وکیل دادگستری ۸۶۷
- بند پنجم - هجو یا توهین ادبی ۸۷۹
- بند ششم - توهین به زنان و اطفال ۸۸۰
- بند هفتم - توهین مطبوعاتی ۸۸۹
- بند هشتم - توهین با منطوق قذف ۸۹۵
- بند نهم - توهین های ممنوع قانون جرایم نیروهای مسلح ۹۰۱
- بند دهم - توهین به مقدسات اسلام ۹۰۲
- بند یازدهم - توهین به امام معینی (ره) و مقام معظم رهبری ۹۱۱
- بند دوازدهم - توهین به رئیس کشور خارجی یا ۹۱۵
- گفتار دوم - افترا (ماده ۶۹۷ ق.ا.م.)** ۹۱۷
- بند اول - مفاهیم و اصطلاحات ۹۱۸
۱. تعریف لغوی و اصطلاحی افترا ۹۱۸
۲. تعریف لغوی و اصطلاحی سب ۹۱۹
۳. موضع دین و مقوله افترا ۹۲۲
۴. تفاوت میان توهین و افترا ۹۲۵
- بند دوم - تحلیل ارکان یا عناصر تشکیلدهنده جرم افترا ۹۲۷
۱. عنصر یا رکن قانونی جرم افترا ۹۲۷
۲. عنصر یا رکن مادی جرم افترا ۹۲۸
۳. عنصر یا رکن روانی (معنوی) جرم افترا ۹۳۱
- بند سوم - سایر مصادیق افترا ۹۳۲
۱. اشاعه‌ی فحشاء (تبصره‌ی ماده ۶۹۷) ۹۳۲
۲. متهم کردن اشخاص به ارتکاب جرایم مواد مخدر ۹۴۷
۳. انتشار جریان رسیدگی محاکم در حکم افتراست ۹۵۰
۴. انتشار جریان رسیدگی به جرایم اطفال ۹۵۱

- گفتار سوم - قذف..... ۹۵۲
- بند اول - مفاهیم و اصطلاحات..... ۹۵۶
۱. معانی و مفاهیم لغوی و اصطلاحی قذف..... ۹۵۶
۲. نقد و بررسی مبانی فقهی و حقوقی جرم قذف از منظر آیات و روایات..... ۹۶۲
۳. جنبه‌ی عمومی و خصوصی و ماهیت جرم قذف..... ۹۷۶
- بند دوم - تحلیل ارکان یا عناصر تشکیل‌دهنده‌ی جرم قذف..... ۹۷۸
۱. رکن یا عنصر مادی جرم قذف..... ۹۷۹
۲. رکن یا عنصر معنوی جرم قذف..... ۹۸۵
- بند سوم - مجازات جرم قذف..... ۹۹۰
۱. قذف..... ۹۹۱
۲. مطالبه‌ی رای..... ۱۰۰۰
۳. تکرار در قذف..... ۱۰۰۱
۴. تعدد در قذف..... ۱۰۰۳
۵. تعزیر قذف‌کننده..... ۱۰۰۴
- بند چهارم - جرایم جنبی قذف..... ۱۰۰۷
۱. نسبت‌دادن جرایم جنسی به غیر از رنا یا لواط..... ۱۰۰۷
۲. اصرار قذف‌کننده بر صحت اظهارات قبلی..... ۱۰۰۸
۳. دشنام‌دادن به دیگران..... ۱۰۰۸
- بند پنجم - راه‌های اثبات قذف..... ۱۰۱۴
- بند ششم - موارد سقوط حد قذف..... ۱۰۱۹
- بند هفتم - حق ورثه به مطالبه‌ی حد قذف..... ۱۰۲۲
- گفتار چهارم - اشاعه‌ی اکاذیب..... ۱۰۲۴
- بند اول - مفاهیم و اصطلاحات..... ۱۰۲۵
- بند دوم - تحلیل ارکان یا عناصر تشکیل‌دهنده‌ی جرم نشر اکاذیب..... ۱۰۳۸
۱. رکن یا عنصر قانونی جرم نشر اکاذیب..... ۱۰۳۸
۲. رکن یا عنصر مادی نشر اکاذیب..... ۱۰۴۳
۳. رکن یا عنصر معنوی نشر اکاذیب..... ۱۰۴۷

- بند دوم - راه‌های اثبات نشر اکاذیب ۱۰۵۱
- بند سوم - نشر اکاذیب از منظر دین مبین اسلام (آیات و روایات) ۱۰۵۱
- بند چهارم - مجازات جرم نشر اکاذیب ۱۰۵۴
- بند پنجم - جرم نشر اکاذیب در قانون ۱۰۵۶
- بند ششم - هتک حیثیت و نشر اکاذیب رایانه‌ای ۱۰۶۱
- گفتار پنجم - افترای عملی ۱۰۷۴
- بند اول - تعریف افترای عملی ۱۰۷۴
- بند دوم - حلیا ارکان یا عناصر تشکیل‌دهنده جرم افترای عملی ۱۰۷۵
۱. رکن یا عنصر مادی افترای عملی ۱۰۷۷
۳. رکن یا عنصر معنوی افترای عملی ۱۰۷۷
- بند سوم - مجازات افترای عملی ۱۰۷۸
- مبحث دوم - جرایم علیه آراء و عقاید ۱۰۸۱
- گفتار اول - بازداشت (توقیف) و حبس غیرقانونی توسط اشخاص عادی ۱۰۸۳
- بند اول - مفاهیم و اصطلاحات ۱۰۸۴
- بند دوم - تحلیل ارکان یا عناصر تشکیل‌دهنده جرم توقیف و حبس غیرقانونی توسط اشخاص عادی ۱۰۸۶
۱. رکن یا عنصر قانونی ۱۰۸۶
۲. رکن یا عنصر مادی ۱۰۹۰
۲. رکن یا عنصر معنوی ۱۰۹۱
- بند سوم - مجازات مرتکب ۱۰۹۲
- بند چهارم - معاونت در ارتکاب جرم موضوع ماده ۵۸۳ ق.م.ا ۱۰۹۲
- بند پنجم - کیفیت مخفیه قانونی در جرم بازداشت ۱۰۹۲
- بند ششم - احکام تعدد جرم در بازداشت غیر قانونی ۱۰۹۳
- گفتار دوم - صدور دستور بازداشت غیرقانونی توسط قضات و دیگر مامورین ذیصلاح ۱۰۹۳
- بند اول - تحلیل ارکان یا عناصر تشکیل‌دهنده جرم توقیف و حبس غیرقانونی توسط قضات و دیگر مامورین ذیصلاح ۱۰۹۶
۱. رکن یا عنصر قانونی ۱۰۹۶

۲. رکن یا عنصر مادی ۱۱۰۶
۳. رکن یا عنصر معنوی ۱۱۰۷
- بند دوم - مجازات ۱۱۰۷
- گفتار سوم - بازداشت غیرقانونی توسط مقامات و مأمورین وابسته به نهادها و دستگاه‌های حکومتی ۱۱۱۲
- گفتار چهارم - آدم‌ربایی ۱۱۲۱
- بند اول - مفاهیم و اصطلاحات ۱۱۲۳
- بند دوم - تحلیل ارکان یا عناصر تشکیل‌دهنده جرم آدم‌ربایی ۱۱۲۴
۱. عنصر قانونی جرم آدم‌ربایی ۱۱۲۴
۲. رکن مادی آدم‌ربایی و مخفی کردن ۱۱۳۹
۳. رکن یا عنصر معنوی آدم‌ربایی ۱۱۴۳
- بند سوم - مجازات آدم‌ربایی ۱۱۴۵
- بند چهارم - شروع به آدم‌ربایی ۱۱۴۶
- بند پنجم - علل تشدید مجازات آدم‌ربایی ۱۱۴۷
- بند ششم - دفاع در مقابل آدم‌ربایی ۱۱۴۹
- بند هفتم - غیرقابل تعلیق بودن مجازات آدم‌ربایی ۱۱۴۹
- بند هشتم - جایگاه فقهی جرم آدم‌ربایی ۱۱۵۰
- گفتار پنجم - قاچاق انسان ۱۱۵۴
- بند اول - مفاهیم و اصطلاحات ۱۱۵۶
- بند دوم - تحلیل ارکان یا عناصر تشکیل‌دهنده جرم قاچاق ۱۱۶۶
۱. رکن یا عنصر قانونی ۱۱۶۷
۲. رکن یا عنصر مادی ۱۱۷۴
۳. رکن یا عنصر معنوی ۱۱۷۵
- بند سوم - مجازات قاچاق انسان ۱۱۷۶
- بند چهارم - نقد و بررسی وضعیت قاچاق انسان در کشور ایران ۱۱۸۱
- بند پنجم - قاچاق انسان به منظور سوءاستفاده‌های جنسی در حقوق ایران و اسناد ۱۱۸۹
- بند ششم - نتیجه‌گیری، راهکارها و پیشنهادها ۱۱۹۶

مبحث سوم - تهدید و اکراه.....	۱۲۰۱
گفتار اول - مفاهیم و اصطلاحات.....	۱۲۰۲
بند اول - مفهوم اجبار، اکراه، اضطرار و تهدید.....	۱۲۰۲
۱. مفهوم اجبار.....	۱۲۰۲
۲. مفهوم اکراه.....	۱۲۰۸
۳. مفهوم اضطرار.....	۱۲۰۹
۴. مفهوم تهدید.....	۱۲۱۲
بند دوم - پیش‌نه‌ی تاریخی اکراه در قوانین ایران.....	۱۲۱۳
بند سوم - مقایسه‌ی اکراه و اضطرار.....	۱۲۱۴
۱. شباهت‌های بین اکراه و اضطرار.....	۱۲۱۴
۲. تفاوت‌های اکراه و اضطرار.....	۱۲۱۵
۳. جایگاه اکراه و اضطرار در قوانین.....	۱۲۱۵
۵. حکم اکراه در قوانین موضوعه.....	۱۲۱۶
۶. حکم اضطرار در قوانین موضوعه.....	۱۲۱۹
۷. تفاوت اکراه و جنون.....	۱۲۲۱
۸. تفاوت اکراه در حقوق کیفری و مدنی.....	۱۲۲۱
بند چهارم - تحلیل ارکان یا عناصر تشکیل‌دهنده‌ی جرم تهدید و اکراه.....	۱۲۲۲
۱. رکن یا عنصر قانونی.....	۱۲۲۳
۲. رکن یا عنصر مادی.....	۱۲۲۴
۳. رکن یا عنصر معنوی.....	۱۲۲۶
بند چهارم - تحلیل ارکان یا عناصر تشکیل‌دهنده‌ی جرم تهدید به قتل یا موضوع ماده ۶۶۹ ق.م.ا.....	۱۲۲۸
۱. رکن یا عنصر قانونی.....	۱۲۳۰
۲. رکن یا عنصر مادی.....	۱۲۳۰
۳. رکن یا عنصر معنوی.....	۱۲۳۲
بند پنجم - مجازات مرتکب.....	۱۲۳۳

- فصل دوم - جرایم مبتنی بر صدمات وارده بر زندگی خصوصی اشخاص یا جرایم علیه حریم خصوصی ۱۲۳۴
- مبحث اول - تعریف و انواع حریم خصوصی و مستندات قانونی دفاع از آن ۱۲۳۵
- گفتار اول - تعریف حریم خصوصی و انواع آن ۱۲۳۵
- بند اول - حریم خصوصی مادی ۱۲۳۵
- بند دوم - حریم خصوصی معنوی ۱۲۳۷
- گفتار دوم - مستندات قانونی دفاع از حریم خصوصی ۱۲۴۱
- بند اول - در قوانین و مقررات بین‌المللی ۱۲۴۱
- بند دوم - مقررات داخلی ۱۲۴۵
- مبحث دوم - حریم منازل ۱۲۶۹
- گفتار اول - حریم منزل و ورود به منزل غیر به وسیله اشخاص عادی ۱۲۷۰
- بند اول - رکن مادی ۱۲۷۰
- بند دوم - رکن معنوی ۱۲۷۳
- بند سوم - رکن قانونی ۱۲۷۴
- گفتار دوم - هتک حرمت منازل به وسیله کارمندان دولت ۱۲۷۵
- بند اول - رکن مادی ۱۲۷۵
- بند دوم - رکن معنوی ۱۲۷۷
- بند سوم - رکن قانونی ۱۲۷۷
- مبحث سوم - هتک حرمت املاک غیر ۱۲۷۷
- گفتار اول - داخل شدن به ملک غیر با قهر و غلبه ۱۲۷۷
- بند اول - رابطه‌ی ماده‌ی ۶۹۰ و ماده‌ی ۶۹۱ قانون مجازات اسلامی ۱۲۷۹
- بند دوم - رابطه‌ی ماده‌ی ۶۹۰ و ۶۹۲ ۱۲۸۱
- بند سوم - رابطه‌ی ماده‌ی ۶۹۱ و ۶۹۲ ۱۲۸۵
- بند چهارم - رابطه‌ی ماده‌ی ۶۹۳ با ماده‌ی ۶۹۰، ۶۹۱ و ۶۹۲ ۱۲۸۶
- بند پنجم - رابطه‌ی ماده‌ی ۶۹۴ با مواد ۶۹۰، ۶۹۱، ۶۹۲ و ۶۹۳ ۱۲۸۷
- گفتار دوم - تحلیل ارکان یا عناصر تشکیل‌دهنده‌ی جرم داخل شدن به ملک غیر با قهر و غلبه ۱۲۹۱

- بند اول - رکن یا عنصر قانونی ۱۲۹۲
- بند دوم - رکن یا عنصر مادی ۱۲۹۲
- بند سوم - رکن یا عنصر معنوی ۱۲۹۳
- مبحث چهارم - هتک حرمت ارتباطات (مراسلات یا مخبرات یا مکالمات یا افشای مطالب آن‌ها) ۱۲۹۴
- گفتار اول - ارکان عمومی و اختصاصی جرم هتک حرمت مراسلات یا مخبرات یا مکالمات تلفنی و افشای مطالب آن‌ها ۱۲۹۵
- بند اول - رکن یا عنصر قانونی ۱۲۹۵
- بند دوم - رکن یا عنصر مادی ۱۲۹۶
- بند سوم - رکن یا عنصر معنوی ۱۲۹۷
- گفتار دوم - تعقیب جزای و سرانجام آن ۱۲۹۸
- بند اول - انواع مجازات‌ها؛ قابل اجرا ۱۲۹۸
- بند دوم - عواقب کیفر بعد از صدور حکم ۱۲۹۸
- گفتار سوم - مزاحمت تلفنی ۱۲۹۹
- بند اول - عنصر قانونی ۱۳۰۰
- بند دوم - عنصر روانی ۱۳۰۰
- بند سوم - عنصر مادی ۱۳۰۰
- گفتار دوم - مجازات مرتکب جرم مزاحمت تلفنی ۱۳۰۱
- فهرست منابع و مآخذ ۱۲۹۰-۱۳۰۷

«باسمه تعالی»

ای دیده پوشتین بوسان	گر کن رخنه‌ی از این خواب کران
کشته‌گرگان یکدیگر خوابی تو	می‌درانند از غضب اعنای تو
خون نخبد بعد مرگت در قهاس	تو ملوک مردم و یابم خلاص
این قهاس تقدحلت سازست	پیش زخم آن قهاس این بازست
زین لب خازت دنیا را خدا	کین جزا لبست پیش آن جزا
این براسین چنگر قنایست	آن چو نضاست دین چون قنایست

مقدمه

بحث بررسی و مطالعه‌ی هر یک از رشته‌های علم حقوق علاوه بر این که توان علمی شخص را بالا می‌برد قوه‌ی درک و استنباط درست مسائل اجتماعی، حقوقی، اقتصادی، سیاسی و قضایی را نیز افزایش می‌دهد و طبعاً بهتر می‌تواند مشکلات اجتماعی را از میان بردارد. مطالب درس حقوق جزای اختصاصی، مطالب اصلی این علم می‌باشد نه در دانستنی‌های ابتدایی آن و آموزش این درس، برای دانشجویان رشته‌ی حقوق و سایر رشته‌های مشابه آن مانند رشته‌ی معارف اسلامی (فقه و حقوق) و علوم قضایی به عنوان درس تخصصی با تعداد واحد درسی بالا، ربرنامه‌ی درسیشان باید گنجانده شود. و اما نکته‌ی مهم این است که آن چه در حقوق کیفری، ضامن اجرای عدالت است، آیین دادرسی سنجیده و هماهنگی است که در آن نه برای بزه‌کاران راه گریزی باشد و نه بی‌گناهان کیفر می‌بینند.

قوانین ماهوی، حتی اگر ناعادلانه باشد، به سان مسائل آیین دادرسی حساس و مشکل ساز نیست؛ چرا که این قوانین ناظر به مرحله‌ی ثبوت بوده و همه شمول است. از این گذشته، فرض بر این است که بزه‌کار از این قانون ظالمانه آگاهی داشته و با وجود این، دست به انجام چنین بزه‌ای زده است. ولی قوانین آیین دادرسی، مربوط به مرحله‌ی رسیدگی است و از آن جا که در این مرحله متهم فراروی ماست و با تشخیص مجرمیت یا بی‌گناهی وی و سرانجام صدور حکم سروکار داریم، همیشه این

نگرانی وجود دارد که روند رسیدگی نتواند عدالت کیفری را تأمین نماید. در این میان، نقش ادله‌ی اثبات جرم بسیار برجسته است؛ چرا که اجرای عدالت را ادله‌ی اثباتی تضمین می‌کند که از یک سو بزه‌کار نتواند از خلأ آن سود جسته، از زیربار کیفر شانه تهی کند، و از طرف دیگر چنان ما را به آگاهی و یقین رهنمون کند که هیچ بی‌گناهی کیفر گناهی ناکرده را پذیرا نشود.

برای دستیابی به این هدف، بررسی ادله‌ی اثبات کیفری و چگونگی اثبات بزه، در نظام‌های گوناگون سودمند تواند بود. و اما برای همه‌ی کسانی که در اجتماع زندگی می‌کنند آشنایی با این گونه قوانین و مقررات لازم است این علم آن‌ها را از زیان‌های احتمالی بسیاری که در جریان روابط با دیگران ممکن است دچار گردند آگاه می‌نماید.

همان‌طور که ما هم زمان با اجتماعی امروزی وضع سابق را ندارد. روابط اجتماعی افراد هم به لحاظ کمی و هم به لحاظ کیفی تحول بسیار نموده است. تصدی امر دادرسی کاری بس مشکل گردیده و احاطه به بسیاری از عوارض لازم را دارد، دیگر نمی‌شود قاضی جزایی و حقوقی با یک تخصص در مقام قضاء قرار گیرند.

قاضی حقوقی ایران لازم است به حقوق مدنی ملاحظه کند که محصول چهارده قرن تلاش و تعمق و کنجکاوی و دقت فقه‌ای امامیه در انطباق فروغ به اصول کلی است. در حالی که قاضی جزایی باید شناخت دقیق نسبت به مشخصات روانی افراد و توجه به انگیزه‌ها از ارتکاب جرم داشته باشد و علوم جزایی را علاوه بر حقوق جزای اسلامی فرا گیرد. تجربیات وسیع و جامع مختلف را نمی‌توان نادیده گرفت. تمدن کنونی جهان نمره‌ی قرن‌ها تلاش و کوشش همه‌ی انسان‌هاست که با تفکر و اندیشه بن‌بست‌ها را شکسته راه حل جدید پیدا کرده‌اند.

احتیاج امروز افراد به حقوق و قوانین و مقررات و دانستن قواعد و اصول آن‌ها بس از گذشته محسوس است چرا که هر قدر روابط اجتماعی گسترش یابد قواعد حقوقی دقیق‌تر و وسیع‌تر می‌شود. آدمی در جنبش و کوشش و حرکت به سمت کمال مطلوب از یک طرف با افکار و خواسته و تمایلات و سلیقه‌های گوناگونی روبرو است هر کس خواهش‌ها و تمایلات خاص خود را دارد و از این رهگذر از افراد دیگر ممتاز می‌گردد. از طرف دیگر پیوستگی و درآمیختگی فرد با اجتماع چنان است که گوئی وجودش در پیکره‌ی اجتماع مستحیل گشته است. دوگانگی حقیقت زندگی انسان (حفظ مصالح نظام اجتماعی و برقراری عدالت و تأمین آزادی دیگران از یک سو، برآوردن نیازهای

فردی و تأمین زندگی بهتر در جلب منافع بیشتر و سبقت جوئی بر دیگران از سوی دیگر) این مشکل را در شکل سؤال مطرح نموده که چگونه باید این دو زندگی را سازش داد به نظر ما این رسالت بر عهده‌ی حقوق است. قواعد و اصول حقوقی منافع فرد و جامعه را با هم جمع می‌کند و آنها را می‌سازد که در مرز خود قرار گیرند.

قوانین و به عبارت بهتر حقوق باید بر بنیاد عدالت باشد و اگر از این بنیان انحراف حاصل کرد مشکلات بسیاری را به وجود می‌آورد و ما نمونه‌ی بارز این مورد را در قوانینی می‌دانیم که در مسئله‌ی اجاره با قانین امری وضع شده و هر دو طرف را از حقوق اصلی و طبیعی و آنچه که بر طبق اصول عدالت رعا^۱ اجاره حاصل می‌شود محروم ساخته است. در این میان رشته‌ی حقوق جزا و جرم‌شناسی در مفهوم مدرن (امروزی) که به عنوان رشته‌ای نظام‌مند و دارای اصول و قواعد کلی ناظر بر جنبه‌های ماهوی و شکلی مستقل از هم می‌باشد، عمری حدود دو قرن دارد.

این رشته از حقوق که شاخه‌های اصلی حقوق عمومی محسوب می‌شود خود دارای رشته‌های مختلف می‌باشد که عمدتاً شامل علم جنایی تجربی از یک سو و علوم جنایی تحلیلی - تفسیری از سوی دیگر می‌شود.

تحول روزافزون حقوق جزا و علم جرم‌شناسی در جوامع مختلف باعث ایجاد گونه‌های مختلفی از این شاخه از حقوق شده است که در گذشته سابقه‌ای نداشته است.

ظهور علوم جنایی تجربی (از جمله علوم جرم‌شناسی، جرم‌شناسی و کیفرشناسی و ...) نشانگر تخصصی شدن حقوق جزا است که بی‌تردید مرتبط با تحولات حاکم بر جامعه، صنعت، اقتصاد و ... است. با این حال آنچه در میان گونه‌های متنوع علوم جنایی اهداف و د^۲ره دارد حقوق جزا در مفهوم خاص خود و علم جرم‌شناسی است. حقوق جزا به دو بخش عمده‌ی حقوق جنایی ماهوی و شکلی تقسیم می‌شود.

رشته‌های حقوق جزای عمومی و اختصاصی زیرمجموعه‌ی حقوق جزای ماهوی‌اند که در ذیل به تعریف و تبیین اجمالی آنها و سایر رشته‌های مرتبط می‌پردازیم:

حقوق جزای عمومی: علمی است که به مطالعه‌ی قواعد کلی و مشترک جرایم و مجازات‌ها می‌پردازد. حقوق جزای اختصاصی شعبه‌ای از حقوق جزای ماهوی است که به مطالعه‌ی جرایم

به طور خاص و شرایط اختصاصی حاکم بر آن‌ها و مجازات‌هایی که ممکن است مورد حکم واقع شوند.

حقوق جزای شکلی (آیین دادرسی کیفری): آیین دادرسی کیفری که در فاصله‌ی بین وقوع جرم و صدور حکم مجازات اهمیت می‌یابد مجموعه قوانین و مقرراتی است که برای کشف جرم، تعقیب متهمان و تحقیق از آنان، تعیین مراجع صلاحیت‌دار، شیوه‌های اعتراض به آراء و نیز بیان تکالیف مسوولان قضایی و انتظامی در طول رسیدگی به دعاوی کیفری و اجرای احکام از یک سو و حقوق آزادی ای متهمان از سوی دیگر، وضع و تدوین شده است.

جرم‌شناسی: علمی است که به مطالعه‌ی علمی و روشمند پدیده‌ی مجرمانه می‌پردازد. امروزه با فنی و تکنیکی شدن مرتکبان جرم و پیچیدگی‌های برخی از جرایم ارتكابی که طبیعتاً با فنی شدن جوامع در ارتباط است، شاهد اختصاصی شدن سیستم عدالت کیفری هستیم. تشکیل و تأسیس دادسراها و دادگاه‌های ویژه رسیدگی به جرایم در کشور ما، مانند مجتمع قضایی ویژه جرایم اقتصادی (که به تعقیب و محاکمه مجرمین اقتصادی می‌پردازد) دادگاه کیفری استان (که به جرایم سنگین و شدیدی از جمله قتل عمد رسیدگی می‌کند) و دادگاه ویژه رسیدگی به جرایم اطفال بزهکار و ... نشانگر اهمیت تخصص در رسیدگی‌های کیفری است. در سوی دیگر امروز شاهد تخصصی شدن وکالت در دعاوی کیفری هستیم، در برخی از کشورها از جمله آمریکا ورود به محاکم جنایی به عنوان وکیل تخصص ویژه‌ی جزایی می‌طلبد.

برای نمونه وکلایی حق وکالت در جرایمی مانند قتل عمدی و جرایم سیاسی و مطبوعاتی را دارند که در رشته‌ی حقوق جزا و جرم‌شناسی تحصیل کرده و یا این که دارای پروانه‌ی مخصوص وکالت در این حوزه‌ها باشند، امری که متأسفانه در کشور ایران خیلی به آن توجه نشده است با این حال وکلایی که در کشور ما به طور تخصصی در حوزه‌ی قتل عمد و سایر حوزه‌ها فعالیت می‌کنند بسیار موفق‌تر از سایر وکلایی هستند که کاملاً عمومی عمل می‌کنند.

حقوق جزا در مفهوم امروزی آن، رشته‌ای نظام‌مند و دارای اصول و قواعد کلی ناظر بر جنبه‌های ماهوی و شکلی مستقل از هم می‌باشد، که با تمام ابعاد زندگی فردی و اجتماعی شهروندان در ارتباط تنگاتنگ است. این رشته از حقوق - که از شاخه‌های اصلی حقوق عمومی محسوب می‌شود - خود

دارای رشته‌های مختلفی می‌باشد؛ که به تفاوت موضوعات و روش، تقسیم شده‌اند: حقوق جزای اقتصادی، حقوق جزای بین‌الملل، فلسفه‌ی حقوق کیفری، ... از جمله این مواردند.

تحول روزافزون حقوق جزا در جوامع مختلف باعث شده تا این رشته، به یکی از پرشتاب‌ترین گرایش‌های حقوق تبدیل شود، چراکه به تناسب تحول در سبک زندگی انسان‌ها، روش‌های ارتکاب جرم نیز نوبه‌نو روزآمد شده و مسائل جدیدی را پیش روی نهادهای کنترل‌کننده‌ی جرم قرار می‌دهد. در یک چنین بستری، رشته‌ی حقوق جزا با استفاده از دستاوردهای سایر رشته‌های علمی (حقوقی و غیرحقوقی) می‌کوشد تا تحلیل درستی از عدالت کیفری به دست داده و راهکارهای مناسب برای اصلاح‌کنندگان عرضه دارد.

در این راستا، با تلفیق علوم جرم‌شناسی و کیفرشناسی، که از جمله علوم میان رشته‌ای نسبتاً نوظهور است، رشته‌ی «حقوق جزا و جرم‌شناسی» به وجود آمده تا ضمن نگاه به واقعیت‌های پدیده‌ی مجرمانه در جامعه، قواعد و الزامات کیفری را نیز مورد تحلیل و بررسی قرار دهد.

از جمله مسائلی که موجب افزایش اهمیت جایگاه این رشته در تمام نظام‌های حقوقی و سیاسی در جهان گردیده است، رابطه‌ی وثیق آن با مبانی سیاسی و ایدئولوژیک نظام حقوقی حاکم بر هر کشور است. هر چند که در ادبیات منابع حقوقی در جهان، بر این مسأله تأکید نمی‌شود، اما در عمل، مبانی لیبرالیسم سیاسی و اخلاقی به عنوان پیش فرض مطالعات حقوق جزا در نظر گرفته شده است. همین مسأله موجب شده تا استفاده‌ی آسان و بی‌دغدغه از منابع علمی غربی، در نظام‌های حقوقی اسلامی با چالش روبرو گردد. همین مسأله موجب شده تا راندیشی مبانی نظام حقوق جزا و سیاست جنایی در کشورهای اسلامی، بر اساس اندیشه‌های ناب اسلامی، وارد توجه قرار گیرد.

در این کتاب که جلد اول حقوق جزای اختصاصی است سعی شده، که ابتدا مروری کلی بر موضوع قتل و انواع آن به طور کلی جنایات علیه تمامیت جسمانی در ابعاد مختلف، در گذشته و حال داشته باشد و سپس مسائل را با تفکیک و جزئیات بررسی شده است.

آگاهی همه‌ی افراد به موضوع می‌تواند به عنوان راهی در پیشگیری محسوب و به تقلیل جنایت قتل در حد چشمگیری منجر گردد.

مباحث این کتاب در بخش اول مربوط به جرایم علیه تمامیت جسمانی افراد را بدین ترتیب می‌توان منطقی، مرتب ساخت:

فصل اول: کلیات و مفاهیم اساسی در حقوق جزا؛

فصل دوم: جنایات شامل: قتل عمدی قطع عضو و ایراد ضرب و جرح عمدی قتل و صدمات بدنی غیر عمدی (شبه عمد، خطاء محض و یا به تسبیب) و شرکت و معاونت در قتل و صدمات بدنی؛

فصل سوم: سقط جنین یا سقط حمل؛

فصل چهارم: جرایم ناشی از تخلفات رانندگی؛

فصل پنجم: جرم اسیدپاشی.

و بخش دوم مربوط به جرایم علیه شخصیت معنوی افراد را در دو فصل به شرح

زیر بررسی می‌نمائیم:

فصل اول: صدمات وارده بر امنیت و آسایش اشخاص (توهین و افترا و جرایم علیه آزادی رفت و آمد و تهدید و اکراه)؛

فصل دوم: جرایم مبتنی بر صدمات وارده بر زندگی خصوصی اشخاص یا جرایم علیه حریم خصوصی.

لازم به ذکر است که در زمینه حقوق جزای اختصاصی، آثار و تالیفات ارزشمندی توسط نویسندگان ما به رشته تحریر درآمده است. در این کتاب نیز به این آثار و تالیفات استناد و از آنها استفاده گردیده است. با این حال کتاب پیش رو که به بررسی حقوق جزای اختصاصی ایران با رویکرد به حقوق جزای اسلام اختصاص دارد تلاش گردیده است که مطالب تا حد امکان به زبان ساده و قابل فهم برای دانشجویان حقوق و نیز سایر علاقه مندان به مباحث جزایی بیان گردد. به همین جهت، جز در موارد استثنایی، از بحث‌های تطبیقی و مقایسه‌ای حائز با قوانین بین‌المللی مربوط به حقوق کیفری خودداری شده و بر مقررات داخلی تکیه شده است.

از ویژگی‌های دیگر این کتاب تاکید بر مباحث عملی و آراء و رویه‌ی قضایی مربوط به حقوق کیفری اسلام می‌باشد. و علاوه بر بیان این مباحث نظری، نگارنده سعی کرده است که راه‌های عملی و چگونگی اعمال حقوق جزای اختصاصی و دعاوی مربوط به آن در حقوق ایران را مورد بررسی قرار دهد. و دیگر این که در موارد لزوم آرای دادگاه و رویه‌ی قضایی معمول در مراجع قضایی، نیز در ضمن مطالب آورده شده است.

در پایان شایان ذکر است که: آنچه می‌ماند، سهم استادان محترم در بیان مطلب کتاب است که با استفاده از هنر تدریس، سهم عمده را در تربیت حقوقدانان آینده‌ی کشور، به‌ویژه استادان

حقوق، دارند. از این رو، هر جا که درک مطالب کتاب، برای دانشجویان به آسانی ممکن نباشد، توضیح لازم را مثلاً با شرح اصطلاح حقوقی یا ارجاع دانشجویان به قانون مجازات اسلامی، بیان فرمایند.

و نکته‌ی پایانی این که تمام سعی و تلاش نگارنده در تدوین و نگارش این پژوهش، جلب رضایت خدا و اهل بیت (علیهم السلام) و مخاطبین محترم بوده و سپس با تکیه بر مبانی فقهی و حقوقی (یعنی آیات و روایات و ...) در نظام حقوق کیفری اسلام، ادای حق مطلب به نحو‌ی احسن می‌باشد همچنین نگارنده امیدوار است که این تحفه‌ی ناقابل مورد توجه خوانندگان محترم قرار گرفته باشد. در آشنایی دانشجویان عزیز و سایر علاقه‌مندان به مباحث حقوق جزایی و به‌ویژه بحث‌های علمی آن مه‌ثر واقع شود.

از تمامی خدایان و اندیشمندان و صاحب‌نظران بزرگوار خواهشمندم که ضمن یادآوری اشتباهات این حقیر نظراً به خود را به نگارنده منتقل سازند تا در چاپ‌های بعدی لحاظ گردد. انشاء...

الحمد لله رب العالمین

با آرزوی توفیق همگان در کمال مسهم و معرفت

محمدرضا روزبهانی خادم القرآن و اهل البیت (علیهم السلام)

پاییز ۱۳۹۵